

29 november 2020

Book of the Week – Julian Coman

Let Us Dream
door paus Franciscus
de heilige vader van broederlijkheid

Let Us Dream heeft een spirituele aandrang en warmte die zowel gelovigen als anderen zal aanspreken

---

In reflecties geschreven tijdens lockdown, geeft de paus mee gewicht aan een groeiende groep mensen die op zoek zijn naar een terugkeer naar gemeenschapsgerichte waarde.

Aan het begin van deze bespiegelingen over de lessen van een traumatisch jaar, biedt paus Franciscus een zin aan van zijn favoriete dichter, Friedrich Hölderlin: "Waar het gevaar is, groeit de reddende kracht." Op momenten van persoonlijke beproeving gedurende zijn leven, schrijft Franciscus, hebben deze woorden hem geholpen door de crisis te navigeren. Hoewel afrekenmomenten ons bloot zullen stellen, laat absolute kwetsbaarheid ons open voor momenten van genade en openbaring.

*Nah ist
Und schwer zu fassen der Gott.
Wo aber Gefahr ist, wächst
Das Rettende auch*

(Friedrich Hölderlin, uit *Patmos* 1903)

Let Us Dream is kort genoeg om in één keer te lezen en is geschreven in de geest van het inzicht van Hölderlin en werpt de lezer een spirituele handschoen toe. Het boek is een distillatie van zomerbesprekingen met de Engelse katholieke commentator en auteur *Austen Ivereigh*, en het is een herkenbaar product van die vreemde, surrealistische eerste fase van de coronavirus-pandemie. Terwijl patiënten vochten om adem op overweldigde afdelingen intensieve zorgen, werd het stil in onze straten en de lockdown bracht de wereld tot stilstand. Onheil zoals dit, zegt Franciscus, kan een "drempel"-ervaring zijn die het ene tijdperk van het andere scheidt. "Dit is een moment om groots te dromen", schrijft hij, "om onze prioriteiten te heroverwegen - wat we waarderen, wat we willen, wat we zoeken - en ons te engageren om in ons dagelijks leven te handelen naar wat we hebben gedroomd."

De covidcrisis, zo betoogt de paus, heeft de "mythe van zelfvoorziening" ontmaskerd die ongebreidelde ongelijkheden bekrachtigt en de banden ontrafelt die samenlevingen met elkaar verbinden. Meedogenloos heeft het virus onze wederzijdse afhankelijkheid en gemeenschappelijke kwetsbaarheid blootgelegd. We hebben collectief als nooit tevoren op de staat vertrouwd. Het balkonapplaus voor de verpleegsters en dokters die hun leven op het spel zetten, en de sleutelfiguren die de essentiële diensten draaiende hielden, waren een collectief lichtmoment: "Zij zijn de heiligen-naast-de-deur, die iets belangrijks in ons hart hebben wakker gemaakt... de antilichamen tegen het virus van onverschilligheid. Ze herinneren ons eraan dat ons leven een geschenk is en dat we groeien door van onszelf te geven: niet onszelf te vrijwaren, maar op te gaan in dienstbaarheid. Wat een teken van tegenspraak met het individualisme en de zelfobsessie en het gebrek aan solidariteit die onze rijkere samenlevingen zo domineren! "

Als we deze uitbarsting zien van wat Franciscus "broederlijkheid" noemt voor wat het is - voor wat het reveleert over de menselijke conditie - zou dat dan het lanceerplatform kunnen worden voor een nieuwe politiek van het algemeen welzijn? In lockdown zoals de rest van ons, bespeurde de paus de zweem van een nieuwe empathie, geboren uit ons plotselinge isolement. Door opnieuw de zaak te verdedigen voor de vergetenen, de uitgeslotenen en zwaar misbedeelden, laat Franciscus zijn blik gaan over de benarde situatie van de Rohingya en de Oeigoerse moslims, de strijd van de Black Lives Matter-beweging en de aanhoudende 'pandemieën' van hongersnood en geweld en klimaatverandering". Als we echt minder egoïstisch uit de beproeving van Covid willen komen, schrijft hij, dan "moeten we ons laten raken door de pijn van anderen".

De Bijbel wordt uitgeplozen voor voorbeelden van analoge keerpunten - "persoonlijke Covids" - die het kompas van individuele levens opnieuw instellen. St Paulus ontmoeting met Jezus op de weg naar Damascus zet zijn prioriteiten en zelfbewustzijn op zijn kop. Koning David vindt, ondanks al de pracht van zijn regering, ware wijsheid en nederigheid pas op het laagste punt, gestenigd, vervloekt en verraden terwijl hij Jeruzalem vlucht. Uit zijn eigen verleden herinnert Franciscus zich zijn vernederende ballingschap in 1990 naar de provinciale Argentijnse stad Cordoba. Hij werd daar naartoe gestuurd door zijn eigen religieuze orde om na te denken over zijn gebrekkige en aanmatigende leiderschapstijl; hij verliet nauwelijks zijn huis, schrijft Franciscus: "Het was een soort

van zelfafzondering, zoals zovelen van ons de laatste tijd hebben gedaan, en het heeft me goed gedaan." Dergelijke crisissen onttronen het soevereine zelf en beginnen een proces van zuivering en verheldering. "Soms kan een wegrukken uit je vertrouwde doen een genezing of een radicale opknopbeurt zijn."

Let Us Dream heeft een spirituele urgentie en warmte die zowel leken als gelovigen zal aanspreken. Maar deze gedachten van een opgesloten paus voelen al een beetje alsof ze bij een andere tijd horen. Die grimmige vreemdheid van de lente en de zomer is verdwenen, samen met het applaus en dat gevoel van schokkende nieuwheid en een gedeeld hachelijk parket. Bekende spanningen en wrok zijn weer opgedoken, nu de pandemie de minst geharde mensen treft en de sociale verdeeldheid vergroot. Kunnen de hints van broederlijkheid van de eerste golf de verdeeldheid van de tweede overleven?

Maar dit boek moet worden gelezen als een profetisch werk van hoop, niet van analyse. In het laatste deel schrijft Franciscus dat Covid ons heeft geleerd dat "niemand alleen wordt gered". Dat inzicht vraagt volgens hem om een nieuwe politiek van inclusie. Het stelt ons in staat om zowel buitensporig individualisme als het agressieve populisme te vermijden dat maar gedijt bij het aanwijzen van vijanden in binnen- en buitenland. "Broederlijkheid", benadrukt de paus, "is *the new Frontier*", in staat om de vaak tegenstrijdige eisen van vrijheid en gelijkheid te verzoenen.

Let Us Dream voegt zich dus bij een groeiende literatuur uit het Covid-tijdperk waarin wordt opgeroepen tot een communautaire reset van liberale waarden en instellingen. In de afgelopen maanden hebben *The Tyranny of Merit* van Michael Sandel, *The Upswing* van Robert Putnam en Shaylyn Romney Garrett en *Morality* van wijlen Jonathan Sacks zich allemaal een vergelijkbaar gebied begeven. Het collectieve voornaamwoord is weer in de mode. "Zonder het 'wij' van een volk", schrijft Franciscus, "van een gezin, van instellingen, van een samenleving die het 'ik' van individuele belangen overstijgt", blijven we zitten met "een strijd om de suprematie tussen pressiegroepen en belangen".

Dat was de gepolariseerde toestand waarin we de Covid-pandemie binnengingen; het zou niet de toestand hoeven te zijn waarin we die uiteindelijk achter ons laten. "We kunnen het huidige verhelderende moment niet aan ons voorbij laten gaan", besluit de paus. Begonnen met Hölderlin, had hij kunnen eindigen met het beroemde bevel van Rainer Maria Rilke, een andere grote Duitstalige dichter: "Je moet je leven veranderen."

Bron: [The Guardian](#)

Vertaling: Rudi Draye

